
УДК 339.944

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/6-85-5>

Небаба Н. О.

Університет митної справи та фінансів

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ВИРОБНИЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Узагальнено теоретичні положення та підходи щодо формування новітньої парадигми дослідження закономірностей розгортання глобальних суспільних трансформацій. Доведено доцільність розгляду властивостей інтегрованої системної єдності та фрактальної вкладеності складників глобальної економічної системи як джерел виникнення ознак емерджентності та супервентності. Встановлено визначальний характер впливу ознак інтегрованої системної єдності, фрактальної вкладеності, емерджентності та супервентності на визначення закономірностей процесу поглиблення міжнародної виробничої кооперації. Запропоновано розглядати системну єдність світової економічної системи як феномен нерозривної зв'язаності та спільності відносин суб'єктів, що визначаються спільністю засад внутрішнього устрою та неподільно пов'язані між собою складною мережею зв'язків та залежностей.

Ключові слова: світова економічна система, міжнародна виробнича кооперація, світовий поділ праці, глобалізація, емерджентність, супервентність.

Постановка проблеми. Поділ праці являє собою логічне та послідовне відображення сформованого суспільного способу виробництва, який об'єктивно визначає діалектику взаємозалежності продуктивних сил та відносин власності, структурну побудову існуючого господарського устрою, конфігурацію економічних стосунків та підприємницьких зв'язків учасників процесів товарного обміну. Тому неухильне поглиблення поділу праці в цивілізаційному розвитку стає закономірним відбиттям технологічного ускладнення науково-узаasadнених засобів взаємодії людства з об'єктами матеріального світу, що знаходить безпосереднє виявлення під час розширення кола та у насиченні змісту використовуваних соціальних форм і практик поєднання речових та особистісних аспектів суспільного виробництва. Сформованість такого

роду закономірності в площині міжнародного економічного співробітництва знаходить вираз в установленості прояву наступних фундаментальних тенденцій щодо поглиблення міжнародної виробничої кооперації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади та практичні аспекти розвитку міжнародної виробничої кооперації в умовах глобалізації світової економічної системи розглядалися у роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як І. Герчікова [1], С. Іванов [2], О. Мічуріна [3], К. Прахлад [4], В. Рамасвами [4], Д. Рамо [5], Ф. Тромпенаарс [6], Ч. Хемпден-Тернер [6], О. Шнипко [7], Ф. Хатчінсон [8], К. Кетелс [9], Г. Ліндквіст [9], О. Солвелл [9], Д. Кома [10], К. Перез [11], С. Терроу [12] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте до цього часу окремі питання, пов'язані із виявленням закономірностей поглиблення світового поділу праці в контексті розширення використання різних форм міжнародної виробничої кооперації, не дістали повного та належного наукового вирішення, а отже, вимагають додаткового теоретичного обґрунтування та методичного опрацювання.

Мета статті полягає у обґрунтуванні теоретичних положень щодо виявлення закономірностей поглиблення міжнародної виробничої кооперації в умовах глобалізації світової економічної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принципова особливість, притаманна новітній парадигмі дослідницьких поглядів щодо встановлення фундаментальних закономірностей розгортання глобальних суспільних трансформацій та виявлення характерних рис механізму здійснення відповідних цивілізаційних змін, полягає у розгляді світової економічної системи як єдиного та цілісного утворення (на відміну від набагато більш фрагментованого сприйняття, притаманного, зокрема, для класичних теорій абсолютних переваг та граничної корисності або, наприклад, для рикардіанської концепції абсолютних переваг). Саме властиві для сучасних наукових підходів характеристики, що виявляються через визначення інтегрованої системної єдності та розкриття своєї фрактальної складності складників глобальної економічної системи, дозволяють повною мірою окреслити джерела виникнення ознак емерджентності та супервентності, що виводять процес поглиблення міжнародної виробничої кооперації з вузьких рамок певною мірою простого екстенсивного зростання масштабів інтернаціоналізованих світогосподарських відносин у надзвичайно більш складний та широкий контекст здійснення колосальних цивілізаційних та формаційних суспільних змін.

Так, визнання наявності ознаки системної єдності насамперед знаходить відображення у розгляді світової економіки як феномену нерозривної зв'язаності та спільності відносин розмаїтої сукупності суб'єктів (господарські комплекси різних держав, інтегровані міжрегіональні об'єднання, глобальні корпорації та інші учасники міжнародних економічних відносин), що, з одного боку, визначаються спільністю фундаментальних засад внутрішнього устрою, а з іншого – неподільно пов'язані між собою складною мережею зв'язків та залежностей, що виникають незалежно від притаманним таким суб'єктам вагомим змістовних відмінностей у цільових орієнтирах, інтересах, прагненнях, стратегії та тактиці поведінки тощо. Важливим наслідком виявлення такого роду єдності слід вважати певну природну однорідність закономірностей розгортання та схожість механізмів здійснення трансформаційних змін, що в комплексі становлять процес глобального розвитку суспільства – як для світової економічної системи загалом, так і для її складників зокрема. Відзначена однорідність знаходить виявлення у спільній та подібній чутливості національних господарських комплексів та інших учасників міжнародних економічних відносин щодо виникнення глобальних загроз та можливостей, протиріч та суперечностей, викликів та тенденцій, а також у феноменологічних рефлексіях і в поведінковому реагуванні на різного роду релевантні зміни. Базовою основою та вихідною передумовою

для забезпечення неподільності та єдності світової економічної системи виступає насамперед просторово-географічна та ресурсно-розподільча цілісність простору господарської взаємодії, сформованого протягом здійснення тривалих історико-культурних та відтворювально-виробничих процесів розвитку. Крім того, стрижневим елементом, що визначає формаційну цілісність побудови сучасної світової економіки, є використання ринкового механізму організації товарного обміну благами, виробленими на засадах капіталістичного способу виробництва.

Міжнародна виробнича кооперація в площині виявлення властивостей системної єдності глобальної економіки являє собою, з одного боку, відображення еволюційних змін у поділі праці в напрямі поглиблення функціональної диференціації та предметної спеціалізації складників світового господарства, а з іншого – постає способом забезпечення зв'язаності та спільності між ними. Отже, саме через коопераційне співробітництво, що визначається цілком свідомими стратегічною цілеспрямованістю та довгостроковою планованістю, в структурну побудову та в режими функціонування світової економічної системи додається регулятивний вплив, що в глобальному просторі господарської взаємодії (у недостатній мірі охопленому дією відповідних та довершених інституціональних норм і правил, як це має місце в національних юрисдикціях) має доповнювати ринкову самоорганізацію та певною мірою компенсувати фактично наявні та потенційно небезпечні «прогалини» ринку.

Фрактальна вкладеність як специфічна властивість світової економічної системи насамперед знаходить прояв у площині обмеження (інваріантності) доступних альтернатив структурної побудови та функціонального наповнення цієї системи, що виявляється через певного роду самоподібність відповідних параметрів (патернів) окремих її елементів та складових до загальносистемних характеристик. Безумовно, такого роду самовідтворюваність не є повною та абсолютною, оскільки не породжується беззаперечною дією об'єктивних законів побудови природного світу (так, як це є притаманним для багатьох матеріальних об'єктів або для математичних моделей стохастичних змін або нелінійної динаміки). Джерелами ж прояву фрактальної повторюваності на різних рівнях (холонах) економічної системи (холархії) суспільства, навпаки, слід вважати, з одного боку, ідентичність природи виникнення фундаментальної проблеми оптимізації розподілу обмежених виробничих ресурсів для вироблення споживчих благ та збільшення суспільного багатства. При цьому підкреслено суб'єктивний характер вибору варіанту вирішення даної проблеми визначається як в значній мірі локальною орієнтацією (в рамках індивідуальних уподобань осіб, що приймають рішення) при визначенні критерії такої оптимізації, так і набагато більш універсальною спрямованістю (обумовленою обов'язковістю вимог економічного імперативу забезпечення ефективності господарювання) на максимізацію прибутків. З іншого ж боку, за збільшення масштабів виробничих операцій та обсягів залучених ресурсів у рамках функціонування відповідних підсистем все більш високих рівнів холархії світової економіки відбувається певне нівелювання впливу особистісних (пов'язаних із конкретними індивідами) чинників економічного вибору при суттєвому зростанні значущості дії об'єктивних

факторів (навіть в індивідуально-рефлексивному аспекті – таких, що підкоряються універсальним закономірностям формування динаміки масової поведінки). Отже, локальні відмінності, що мають надзвичайно вагомe значення в межах конкурентних або інтеграційних взаємовідносин конкретних суб'єктів господарської взаємодії (унікальні властивості яких визначають неповторювані особливості індивідуальної поведінки), при відтворенні в більш широкому масштабі все значніше набувають ознак патернової самоподібності та фрактальної вкладеності. Саме тому, на думку автора, формування глобального господарського простору (із, здавалося б, майже безмежними можливостями для мікрорівневого зростання гостроти вільної конкуренції) цілком закономірно супроводжується утворенням потужних міжрегіональних та міждержавних економічних угруповань, великих транснаціональних корпорацій, що являють собою певні локальні квазі-простори ринкової взаємодії.

Розвиток міжнародної виробничої кооперації в контексті фрактального відтворення ієрархічної побудови світової економічної системи, таким чином, являє собою відображення сполученої взаємодії інтеграційних (локалізація операцій в межах впровадження різних форм коопераційної взаємодії, утворення кластерів та інтегрованих структур бізнесу) та ринкових тенденцій (конкуренція між глобальними ланцюжками створення нової вартості, окремі ланки яких визначаються поглибленою спеціалізованою участю у поділі праці). Таким чином, певні стійкі форми міжнародної виробничої кооперації як холони (цілісні елементи певної системи, що визначаються завершеністю власної структурної побудови та функціонального наповнення) являють собою складники холархії (ієрархії вкладених холонів) глобального господарського устрою.

Надзвичайна складність конфігурації та широке розмаїття режимів функціонування світової економічної системи зумовлюються також масштабністю та багатоаспектністю виявлення потенціалу можливих синергетичних ефектів взаємодії різних суб'єктів міжнародного співробітництва. Джерелами виникнення такого роду ефектів можуть виступати зростання концентрації виробництва та розширення ринкового простору, поглиблення спеціалізації при виконанні операцій, адитивне збільшення та мультиплікативне підвищення результатів співпраці тощо. Проте глобальна трансформація світогосподарських зв'язків здатна визначити не тільки відносно просте екстенсивне зростання сукупних продуктивних сил та піднесення споживчого попиту, або навіть виступити дієвим стимулом щодо активізації інноваційного оновлення виробничої бази суспільного відтворення. Більш вагомим наслідком розгортання процесів глобалізації стає емерджентне набуття світовою економічною системою нових властивостей, пов'язаних насамперед із формуванням та розширенням гнучкої здатності щодо адаптації та протидії кризовим проявам кон'юнктурних коливань (виконання стабілізаційної функції) та навіть циклічних змін (контрциклічне регулювання) умов господарювання, а також із утворенням в глобальному вимірі наднаціональних механізмів та інституціональних режимів протистояння ризикам і загрозам (таким як порушення екологічної стійкості природного середовища, вичерпання ресурсно-енергетичної бази життєдіяльності, поглиблення демографіч-

них диспропорцій, посилення дисбалансу в розподілі економічних благ та ін.) для існування людства в цілому. Таким чином, набуття світовою економічною системою нової якості функціонування через суттєві структурні перетворення розгалуженої мережі інтернаціоналізованих господарських зв'язків та відносин в ході глобалізації визначає суттєве збільшення суспільних можливостей щодо підтримки усталеності розвитку у цілому.

Міжнародна виробнича кооперація в цьому контексті являє собою саме вагомий інструмент для забезпечення зміцнення такого роду емерджентності світового господарства, оскільки широке впровадження різних (як гнучких за способами організації співробітництва, так і продуктивних з огляду на здатність щодо підтримки різних режимів взаємодії) форм коопераційного співробітництва не тільки дає можливість посилення адаптаційних можливостей хисткого протистояння світової економічної системи щодо різного роду ринкових змін, але й дозволяє зміцнити стабільність внутрішнього устрою та розширити горизонт передбачуваності результатів функціонування глобальних виробничо-технологічних ланцюжків створення нової цінності.

З іншого боку, слід відзначити, що органічно притаманними для процесів економічної глобалізації є тенденції щодо універсалізації використуваних різними суб'єктами господарських практик та зближення змісту інституціональних режимів регулювання, стандартизації виробничих операцій та скорочення розбіжностей у споживчих вимогах тощо. Проте у сфері конкуренції за описані передумови, навпаки, відповідно до зростання гостроти суперництва (як між окремими учасниками, так і в рамках квазі-ринкового змагання між виробничо-технологічними ланцюжками створення нової цінності) відбувається посилення вимог щодо оригінальності та неповторності індивідуальної економічної поведінки. Причиною такої певною мірою парадоксальної суперечливості обставин глобальної конкуренції, з точки зору автора, слід вважати виявлення впливу базових закономірностей зростання гостроти суперництва, що, звичайно, буде відбуватися саме за такі умови, характерні для економічної глобалізації: за порівняно паритетних масштабів діяльності багатьох учасників ринку, між якими пропорційно розподілена ринкова влада; за відносно низьких темпів збільшення ринкового попиту; за незначного рівня диференціації споживчих вимог щодо якості товарів і послуг; за зростання рівня трансакційних витрат, пов'язаних з участю у певного виду господарських операціях на певному ринку («бар'єри входу-виходу») тощо. Таким чином, глобалізація світогосподарських відносин, з одного боку, призводить до драматичного обмеження можливостей щодо уникнення виробниками загрози зростання гостроти ринкової конкуренції через звуження потенціалу диференціації товарної пропозиції або поглиблення сегментації цільового ринку, але, з іншого, визначає суттєве збільшення вимог щодо формування порівнянних міжнародних конкурентних переваг.

Зростання розмаїття форм міжнародної виробничої кооперації, безумовно, є логічним відображенням сучасних реалій процесів подальшого розгортання економічної глобалізації, наслідками яких стає всебічне ускладнення передумов поглиблення та диференціації світового поділу праці,

стрімке збільшення наднаціональних масштабів здійснення торгівельних операцій, надзвичайне розширення функціональних сфер господарської взаємодії, послідовна уніфікація інституціональних режимів та практик регулювання міжнародних економічних відносин тощо. Крім того, широта діапазону прояву властивостей і характеристик власне розглянутої розгалуженої сукупності форм міжнародної виробничої кооперації додатково посилюється через суттєве збільшення альтернативних варіантів організаційного упорядкування економічно відмінних за змістом відносин у межах такого роду взаємодії, а також через ускладнення різноманітного методичного інструментарію прийняття відповідних управлінських рішень. Проте, на думку автора, незважаючи на показову функціональну багатоаспектність та очевидну сутнісну неоднорідність доступних альтернатив організації міжнародного співробітництва, сукупність використовуваних при цьому форм виробничої кооперації має розглядатися як єдина та цілісна ієрархічно-розподілена система, базові основи розбудови багаторівневого устрою та формування механізму взаємодії між складовими якої можуть бути охарактеризовані такими положеннями.

По-перше, ієрархічний уклад міжнародної виробничої кооперації за структурною побудовою та режимами функціонування мають відповідати змісту та балансу економічних зв'язків, що склалися в системі світової торгівлі під впливом широкого кола факторів. З іншого боку, конкретні повторювані акти господарської взаємодії (типізовані види операцій, поширені в сфері міжнародного економічного співробітництва) являють собою як центральну об'єктну ланку даної системи, так і стрижневу предметну складову механізму здійснення виробничої кооперації. Саме забезпечення високого рівня ефективності такого роду взаємодії виступає базовим критерієм компліментарності використовуваних форм міжнародної кооперації відносно потреб організації товарного обігу.

По-друге, диференціація ролей та функцій учасників процесів міжнародної виробничої кооперації являє собою відбиття параметрів історично-обумовленого світового поділу праці. Такий поділ враховує не тільки наявні порівняльні переваги, необхідні для активізації участі у світовій торгівлі, але й досягнутий стан і рівень сформованості економічного потенціалу певних суб'єктів (країн, територій, окремих підприємств). Отже, неминучим і характерним в даному контексті стає виникнення дисбалансів та диспропорцій, у тому числі під час визначення умов здійснення коопераційного співробітництва та розподілу його результатів між учасниками. При цьому вибір форм залучення суб'єктів до міжнародної виробничо-коопераційної взаємодії може позначатися як на консервації викривлених пропорцій світового поділу праці (при збереженні історично-сформованої його конфігурації), так і сприяти вирішенню базових структурних протиріч в системі міжнародних економічних відносин (при реалізації можливостей нарощування продуктивних сил та збільшення потенціалу розвитку учасників таких відносин).

По-третє, базову основу системно-ієрархічного характеру побудови сукупності використовуваних форм як складової частини механізму міжнародної виробничої кооперації (рівні якої відповідають структурно-просторовому розподілу ланок економічного устрою суспільства – «суб'єкт господарю-

вання – галузева інтегрована структура – територіальний господарський комплекс або кластерне утворення – національне господарство – міжнародне співробітництво») визначає властивість фрактальної вкладеності, за яку кожний наступний рівень ієрархії являє собою надсистему (надбудову) для нижчих рівнів. Надсистемність такого роду знаходить виявлення під час упорядкування функціональних аспектів здійснення виробничо-господарської активності суб'єктів на даному ієрархічному рівні і режимів координації та узгодження міжфункціональної взаємодії на нижчих рівнях ієрархії.

По-четверте, функціональна реконфігурація та організаційне упорядкування системно-ієрархічної побудови механізму міжнародної виробничої кооперації прямо залежить від трансформації процесно-технологічної структури певних ланцюжків створення нової цінності з обов'язковим урахуванням, проте, просторово-географічного розподілу джерел ресурсного постачання та розміщення продуктивних сил.

По-п'яте, обов'язковою передумовою та вимогою щодо забезпечення раціональності структурної побудови та ефективності функціонування механізму міжнародної виробничої кооперації є необхідність інституціонального закріплення не тільки правил та норм регулювання широкого кола відповідних прямих відносин учасників такого співробітництва, але й суттєво більш об'ємної сукупності соціальних зв'язків (знаходять відбиття саме у виборі форм організації коопераційної взаємодії), що виникають в ході ідентифікації інтересів та реалізації прагнень та очікувань стейкхолдерів на кожному рівні ієрархічно-розподіленої коопераційної системи.

Результати економічного вибору форм виробничої кооперації, зумовленого насамперед конфігурацією світового поділу праці, знаходять відображення під час формування не менш складної системи міжнародної конкурентоспроможності та розподілу конкурентних переваг у світогосподарських відносинах.

Висновки. Властиві для сучасних наукових підходів характеристики, що виявляються через визначення інтегрованої системної єдності та розкриття своєрідної фрактальної вкладеності складників глобальної економічної системи, дозволяють повною мірою окреслити джерела виникнення ознак емерджентності та супервентності, що виводять процес поглиблення міжнародної виробничої кооперації з вузьких рамок певною мірою простого екстенсивного зростання масштабів інтернаціоналізованих світогосподарських відносин у надзвичайно більш складний та широкий контекст здійснення колосальних цивілізаційних та формаційних суспільних змін.

Системна єдність світової економічної системи являє собою феномен нерозривної зв'язаності та спільності відносин суб'єктів, що визначаються спільністю засад внутрішнього устрою та неподільно пов'язані між собою складною мережею зв'язків та залежностей. Фрактальна вкладеність як специфічна властивість світової економічної системи виявляється через самоподібність відповідних папернів окремих складників до загальносистемних характеристик. Набуття світовою економічною системою нової якості функціонування через суттєві структурні перетворення розгалуженої мережі інтернаціоналізованих господарських зв'язків та відносин у процесі глобалізації визначає суттєве емерджентне збільшення суспільних

можливостей щодо підтримки усталеності розвитку загалом. Властивість супервентності глобалізованої світової економічної системи знаходить виявлення у поглибленні міжнародної виробничої кооперації через розширення відмінностей в базових параметрах різних підсистем світової системи.

Зростання розмаїття форм міжнародної виробничої кооперації, безумовно, є логічним відображенням сучасних реалій процесів подальшого розгортання економічної глобалізації, наслідками яких стає всебічне ускладнення передумов погли-

блення та диференціації світового поділу праці, стрімке збільшення наднаціональних масштабів здійснення торговельних операцій, надзвичайне розширення функціональних сфер господарської взаємодії, послідовна уніфікація інституціональних режимів та практик регулювання міжнародних економічних відносин.

Напрями подальших досліджень пов'язані із узагальненням та систематизацією факторів формування і розвитку міжнародної виробничої кооперації в умовах глобалізації системи світогосподарських зв'язків.

Список використаних джерел:

1. Герчикова И.Н. Международное межфирменное производственное кооперирование. Москва : Юнити-Дата. 2010. 211 с.
2. Иванов С.В. Нова модель розвитку регіонів України в умовах глобалізації світової транспортної системи : монографія. Дніпро : Вид-во Герда, 2018. 263 с.
3. Мичурин О.Ю. Теория и практика интеграционных процессов в промышленности : монография. Москва : ИНФРА-М, 2012. 287 с.
4. Прахлад К.К., Рамасвами В. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності спільно з клієнтами. Київ : Видавництво Олексія Капусти, 2005. 258 с.
5. Рамо Д. Сьоме чуття. Влада, багатство і виживання в епоху мереж. Київ : Yakaboo Publishing. 2018. 384 с.
6. Тромпенаарс Ф., Хемпден-Тернер Ч. Национально-культурные различия в контексте глобального бизнеса. Минск : ООО «Попурри». 2004. 528 с.
7. Шнипко О.С. Национальна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації. Київ : Наукова думка. 2003. 334 с.
8. Hutchinson F. Globalisation and the 'Newer' International Division of Labour. *Labour and Management in Development Journal*. 2004. Vol. 4, № 6, pp. 1-24.
9. Ketels C., Lindqvist G., Solvell O. Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies. Stockholm : Center for Strategy and Competitiveness. 2006. 38 p.
10. Komo D. Grenzüberschreitende Zusammenschlüsse britischer und deutscher Unternehmen. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2008. 161 p.
11. Perez C. Technological Revolutions and Financial Capital: The Dynamics of Bubbles and Golden Ages. London : Elgar, 2011. 224 p.
12. Tarrow S. Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics. Cambridge University Press. 2011. 352 p.

References:

1. Herchykova Y.N. (2010) *Mezhdunarodnoe mezhyfirmennoe proizvodstvennoe kooperirovaniye* [International intercompany production cooperation]. Moscow: Yunyty-Data. (in Russian)
2. Ivanov S.V. (2018) *Nova model rozvytku rehioniv Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi svitovoyi transportnoyi systemy* [A new model of development of the regions of Ukraine in the conditions of globalization of the world transport system]. Dnipro: Vyd-vo Herda. (in Ukrainian)
3. Mychuryna O.Yu. (2012) *Teoriya y praktyka yntehratsyonnykh protsessov v promyshlennosti* [Theory and practice of industrial integration processes]. Moscow: YNFRA-M. (in Russian)
4. Prakhlad K.K., Ramasvami V. (2005) *Maybutnye konkurentsyyi. Tvorennya unikalnoyi tsinnosti spilno z kliyentamy* [The future of competition. Creating unique value together with customers]. Kyiv: Vydavnytstvo Oleksiya Kapusty. (in Ukrainian)
5. Ramo D. (2018) *Some chuttya. Vlada, bahatstvo i vyzhyvannya v epokhu merezh* [The seventh sense. Power, wealth and survival in the age of networks]. Kyiv: Yakaboo Publishing. (in Ukrainian)
6. Trompenaars F., Khampden-Terner Ch. (2004) *Natsionalno-kulturnye razlychyya v kontekste hlobalnoho byznesa* [National and cultural differences in the context of global business]. Minsk: ООО «Popurry». (in Russian)
7. Shnyepko O.S. (2003) *Natsionalna konkurentospromozhnist: sutnist, problemy, mekhanizmy realizatsiyi* [National competitiveness: essence, problems, implementation mechanisms]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)
8. Hutchinson F. (2004) Globalisation and the 'Newer' International Division of Labour. *Labour and Management in Development Journal*, vol. 4, no. 6, pp. 21-24.
9. Ketels C., Lindqvist G., Solvell O. (2006) Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies. Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness, 38 p.
10. Komo D. (2008) Grenzüberschreitende Zusammenschlüsse britischer und deutscher Unternehmen. Frankfurt am Main: Peter Lang, 161 p.
11. Perez C. (2011) Technological Revolutions and Financial Capital: The Dynamics of Bubbles and Golden Ages. London: Elgar, 224 p.
12. Tarrow S. (2011) Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics. Cambridge University Press, 352 p.

Небаба Н. А.

Університет таможенного дела и финансов

ЗАКОНОМЕРНОСТИ УГЛУБЛЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

Резюме

Обобщены теоретические положения и подходы к формированию новой парадигмы исследования закономерностей развертывания глобальных общественных трансформаций. Доказана целесообразность рассмотрения свойств интегрированного системного единства и фрактальной вложенности составляющих глобальной экономической системы как источников возникновения признаков эмерджентности и супервентности. Установлен определяющий характер влияния признаков интегрированного системного единства, фрактальной вложенности, эмерджентности и супервентности на определение закономерностей процесса углубления международной производственной кооперации. Предложено рассматривать системное единство мировой экономической системы как феномен неразрывной связанности и общности отношений субъектов, для которых характерна общность принципов внутреннего устройства и которые неразрывно связаны между собой сложной сетью связей и зависимостей.

Ключевые слова: мировая экономическая система, международная производственная кооперация, мировое разделение труда, глобализация, эмерджентность, супервентность.

Nebaba Natalya

University of Customs and Finance

PATTERNS OF DEEPENING INTERNATIONAL INDUSTRIAL COOPERATION IN A GLOBALIZED WORLD ECONOMIC SYSTEM

Summary

Theoretical positions and approaches to forming the latest paradigm of studying the global social transformation patterns development have been generalized. The expediency of considering the properties of integrated system unity and fractal nesting of the global economic system components as sources of emergence and superventivity signs have been proved. The determining nature of the influence of the features of integrated system unity, fractal nesting, emergence, and superventivity on the establishing of the pattern for the process of international production cooperation deepening has been established. It has been proposed to consider the systemic unity of the world economic system as a phenomenon of inseparable connection and common relations of subjects, determined by the common principles of internal organization and inextricably linked by a complex network of relationships and dependencies. The essence of fractal nesting as a specific property of the world economic system has been defined. Fractal nesting is manifested through the self-similarity of the corresponding patterns of individual components to the system-wide characteristics. The patterns of how the world economic system acquire the new emergent qualities of its functioning through significant structural transformations of the extensive internationalized economic relations network in the course of globalization have been found. The influence of the globalized world economic system supervenience signs on the deepening of international production cooperation due to the widening differences in the basic parameters of the world system's various subsystems has been established. It has been proved that the spread of the use of symbiotic forms of international production cooperation is associated with the impossibility (for natural factors) or ultra-high cost (social factors) to reproduce the differences of the components of the world economic system. Theoretical provisions on developing a multilevel structure and the interaction mechanism formation between the components of a hierarchically distributed global system of modern forms of international production cooperation have been substantiated. It has been established that the results of the economic choice of the industrial cooperation forms are reflected toward a complex system of international competitiveness formation and competitive advantages distribution in world economic relations.

Keywords: world economic system, international production cooperation, world division of labor, globalization, emergence, superventivity.